

CEBUD Working Paper

September 2021

Doeltreffendheid van de minimuminkomens in Vlaanderen

Marieke Frederickx, Tess Penne, Heleen Delanghe, Bérénice Storms

CEBUD WORKING PAPER 21.02

www.cebud.be

In samenwerking met Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen

CEBUD - THOMAS MORE KEMPEN VZW - KLEINHOEFSTRAAT 4 - 2440 GEEL © 2021 by CEBUD, Thomas More. All rights reserved. Short sections of text, not to exceed two paragraphs, may be quoted without explicit permission provided that full credit, including © notice, is given to the source.

Doeltreffendheid van de minimuminkomens in Vlaanderen

Marieke Frederickx, Tess Penne, Heleen Delanghe, Bérénice Storms
September 2021

1 INLEIDING

Armoede is een complex en multidimensionaal probleem. In Europa wordt armoede gedefinieerd als een gebrek aan middelen om te kunnen voldoen aan de sociale verwachtingen en gebruiken in de samenleving op verschillende levensdomeinen (Council of the European Communities, 1975). Hoewel het beschikken over voldoende financiële middelen niet de enige voorwaarde is om maatschappelijke participatie te waarborgen, blijft een toereikend inkomen centraal staan in de strijd tegen armoede. Een gebrek aan financiële middelen heeft immers een negatieve impact op andere levensdomeinen zoals huisvesting, gezonde voeding en gezondheidszorg (zie vb. Steunpunt tot bestrijding van armoede, 2020; Van Roy et al., 2018; Verbeek et al., 2019). Onderzoek toont aan dat het risico op monetaire armoede in België gemiddeld 5% hoger ligt dan in vergelijkbare landen zoals Nederland, Frankrijk, Duitsland, Zweden, Denemarken, Finland en Oostenrijk (Marx & Horemans, 2021).

Een belangrijke beleidsmaatregel om mensen te beschermen tegen monetaire armoede is het organiseren van een adequate minimuminkomensbescherming. In België is de minimuminkomensbescherming verzekerd door het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI), de minimumuitkeringen van de sociale zekerheid en het leefloon en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) als sociale bijstandsuitkeringen voor mensen die over onvoldoende bestaansmiddelen beschikken. Daarbovenop zijn er verschillende fiscale, parafiscale en kostenverlagende maatregelen die de besteedbare inkomens van bepaalde groepen van burgers kunnen verhogen. Om de doeltreffendheid van de minimuminkomensbescherming te beoordelen, vertrekken we daarom van het netto besteedbaar inkomen van gezinnen, rekening houdend met de diverse beleidsinitiatieven van de federale en regionale overheid.

In 1994 werden sociale en economische rechten (artikel 23) opgenomen in de Belgische Grondwet die politici op alle beleidsniveaus duidelijke verplichtingen geven om de voorwaarden te scheppen zodat elke burger de mogelijkheid heeft om menswaardig te leven. Niettegenstaande er een grote eensgezindheid is over het recht op een adequate levensstandaard, hebben beleidsmakers nood aan een benchmark die dit recht vertaalt in een menswaardig besteedbaar inkomen. De Belgische referentiebudgetten, die sinds 2008 door CEBUD worden ontwikkeld, vullen deze leemte op. Op basis van een wetenschappelijk theoretisch en methodologisch kader geven de referentiebudgetten een antwoord op de vraag hoeveel inkomen een gezin nodig heeft om volwaardig te participeren aan de maatschappij (Storms, 2012; Storms & Van Den Bosch, 2009). In dit dossier vergelijken we de netto besteedbare minimuminkomens voor hypothetische typegezinnen met de overeenkomstige referentiebudgetten om uitspraken te doen over de doeltreffendheid van deze minima in Vlaanderen voor het jaar 2020. We toetsen de doeltreffendheid van de minimuminkomens uit arbeid, sociale zekerheid en sociale bijstand zowel voor volwassenen op beroepsactieve leeftijd als voor pensioengerechtigden. In een tweede stap nemen we ook de verschillende kostenverlagende sociale voordelen mee waar deze gezinnen recht op hebben en onderzoeken we in welke mate dit de doeltreffendheid van de minima kan verhogen.

2 REFERENTIEBUDGETTEN VOOR MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE

Referentiebudgetten zijn geprijsde korven van goederen en diensten die weergeven hoeveel financiële middelen een gezin nodig heeft om volwaardig te participeren aan de maatschappij. Maatschappelijke participatie wordt gedefinieerd als *het vermogen van individuen om hun sociale rollen (bijvoorbeeld als kind, ouder, familielid, student, collega, buur, vriend, vrijwilliger) in te vullen op een manier die voldoet aan de maatschappelijke verwachtingen en om deze verwachtingen mee vorm te geven*. Wanneer mensen erin slagen om hun sociale rollen naar behoren in te vullen, hebben ze het gevoel erbij te horen en kunnen ze ook hun steentje bijdragen aan de samenleving. Dat is de kern van een menswaardig leven (Storms, 2012).

Er is geen absoluut antwoord te geven op de vraag hoeveel inkomen gezinnen nodig hebben om een menswaardig leven te realiseren. Er is immers geen eenduidig verband tussen de middelen die individuen nodig hebben aan de ene kant en hun mogelijkheden aan de andere kant (Sen, 2005). Zo kunnen gezinnen met gelijke financiële middelen toch ongelijke participatiemogelijkheden hebben omdat hun gezondheidstoestand verschillend is of omdat ze over ongelijke competenties (kennis, vaardigheden, attitudes) beschikken. Ook samenlevingskarakteristieken, zoals de mate waarin onderwijs, gezondheidszorg en openbaar vervoer betaalbaar is, geven aanleiding tot verschillen in financiële noden.

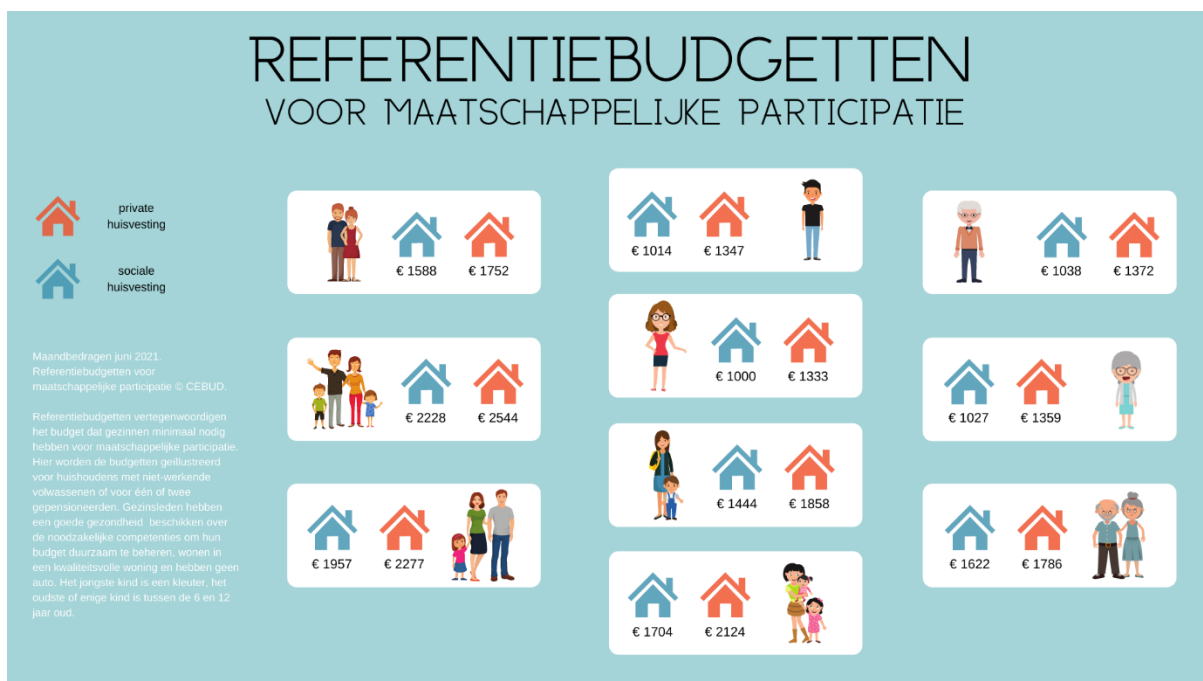
Met andere woorden, de vraag naar hoeveel financiële middelen nodig zijn om volwaardige maatschappelijke participatie mogelijk te maken kan enkel relatief worden beantwoord. Dit betekent niet dat we geen grenzen kunnen stellen. De Belgische referentiebudgetten definiëren een financiële ondergrens van de kostprijs van goederen en diensten die typegezinnen nodig hebben om maatschappelijke participatie mogelijk te maken. Om deze financiële ondergrens te construeren, beroepen de Belgische referentiebudgetten zich op de *“Theory of human need”* (Doyal & Gough, 1991). De auteurs stellen dat mensen slechts volwaardig aan de samenleving kunnen participeren als ze over een goede gezondheid beschikken en voldoende zelfredzaam zijn om autonoom te handelen. Op basis van deze twee universele behoeften, identificeren ze intermediaire behoeften die werden vertaald naar de Belgische context. Om ‘gezond’ en ‘autonoom’ te kunnen zijn, moeten mensen op voldoende wijze kunnen beschikken over gezonde voeding, geschikte kleding, kwaliteitsvolle huisvesting, toegankelijke gezondheidszorg en persoonlijke verzorging, rust en ontspanningsmogelijkheden. Daarnaast moeten kinderen veilig kunnen opgroeien en burgers de mogelijkheden krijgen om relaties te onderhouden, zich veilig te voelen en voldoende mobiel te zijn.

Voor elk van deze 11 intermediaire behoeften worden goederen en diensten geselecteerd die minimaal nodig zijn om de behoeften te vervullen. Dit gebeurt zo veel als mogelijk op basis van (inter)nationale richtlijnen, wetenschappelijke kennis en wetgeving. Wanneer dit ontbreekt worden experts en focusgroepen van burgers met diverse sociaaleconomische profielen geraadpleegd. Vervolgens wordt een aankoop- en prijsstrategie bepaald die toelaat dat de geselecteerde goederen en diensten bereikbaar zijn, goedkoop zijn en nog een zekere keuzevrijheid voor de consument vrijwaren. Om er zeker van te zijn dat referentiebudgetten hun doelstelling realiseren, namelijk maatschappelijke participatie, is het noodzakelijk dat ze aanvaardbaar en haalbaar worden ingeschat door degenen die ervan moeten leven. Dit gebeurt door de aard, de hoeveelheid en de aankoop- en prijsstrategie te bediscussiëren in focusgroepen. Elk jaar worden de korven van goederen en diensten opnieuw geprijsd (*repricing*) en elke vijf jaar wordt de inhoud van de korven geactualiseerd aan de veranderende normen van de samenleving (*rebasing*).

Het is onmogelijk om één bedrag naar voor te schuiven dat volstaat om aan de samenleving te participeren. Ter illustratie toont onderstaande figuur de Vlaamse referentiebudgetten van 2021 voor een aantal hypothetische gezinnen. Omdat deze budgetten als doel hebben een financiële ondergrens

te illustreren, worden er een aantal assumpties gemaakt over de doelgroep en leefomstandigheden van de doelgroep: de gezinsleden verkeren in goede gezondheid, beschikken over de nodige competenties om bijvoorbeeld prijzen te vergelijken en informatie op te zoeken, de noodzakelijke (publieke) goederen en diensten zijn voldoende toegankelijk en de gezinnen leven in een kwaliteitsvolle woning in een regio waarin het openbaar vervoer (en het sporadisch gebruik van een deelwagen) voldoende mobiliteit verzekert.

Figuur 1 De hoogte van de Vlaamse referentiebudgetten voor enkele niet-werkende typegezinnen die een kwaliteitsvolle woning huren. Alle gezinsleden verkeren in goede gezondheid, hebben toegang tot nodige goederen en diensten, de gezinnen beschikken niet over een eigen wagen (2021).

Uit onderzoek blijkt dat aan deze assumpties vaak niet is voldaan, in het bijzonder niet voor gezinnen in armoede (zie vb. Cambois et al., 2020; Vlaamse Woonraad, 2019). Burgers met een minder goede gezondheid, beperktere individuele competenties of in bepaalde leefsituaties hebben vaak meer financiële middelen nodig om een menswaardig leven te kunnen leiden. CEBUD ontwikkelde daarom applicaties (REMI, MELISA en STUFI) die, gebaseerd op de referentiebudgetten, het minimaal budget voor elk gezin berekenen door de noodzakelijke kosten in rekening te brengen, rekening houdend met de individuele behoeften en de leefcontext van het gezin.

3 IS DE MINIMUMINKOMENS BESCHERMING IN VLAANDEREN TOEREIKEND?

Een toereikend inkomen is een essentieel middel in de strijd tegen armoede. Eerder onderzoek leert dat er, ondanks de vele goede voornemens van de overheid om de minimuminkomens boven de armoedegrens te tillen, geen structurele en substantiële verbeteringen werden gerealiseerd (Cantillon, 2018; Cantillon et al., 2014; Coene & Raeymaeckers, 2018; Collado et al., 2017; Hermans et al., 2020). De minimuminkomens blijven vaak onder de Europese armoederisicodrempel (of the at-risk-of-poverty threshold (AROPT)). De AROPT is een louter op inkomen gebaseerde benchmark die gezinnen met een netto besteedbaar inkomen onder 60% van het mediaan equivalent besteedbaar huishoudinkomen als arm beschouwd (Atkinson et al., 2002). Deze grens is een veelgebruikte en breed aanvaarde maatstaf binnen Europa, maar is arbitrair vastgesteld en het is niet duidelijk of een inkomen ter hoogte van de AROPT volwaardige maatschappelijke participatie mogelijk maakt

(Goedemé et al., 2017). Omdat referentiebudgetten zijn gestoeld op een wetenschappelijk theoretisch en methodisch kader, onderbouwen ze op een normatieve en concrete wijze wat een menswaardige levensstandaard inhoudt. Bovendien brengen ze ook de invloed van de kostprijs van noodzakelijke goederen en diensten en specifieke sociale voordelen in kaart. Immers, als de kostprijs van noodzakelijke goederen en diensten zoals onderwijs, tandarts, geneesmiddelen of afvalwerking vermindert, verhoogt de doeltreffendheid van de besteedbaar inkomens.

3.1 Methodiek

In deze paragraaf beoordelen we de doeltreffendheid van de minimuminkomens door netto beschikbare gezinsinkomens te vergelijken met de referentiebudgetten voor specifieke typegezinnen in de Vlaamse regio voor juni 2020. De netto inkomens voor deze typegezinnen worden berekend aan de hand van het instrument HHOt (Hypothetical Household Tool), onderdeel van het Europese belasting- en uitkering microsimulatiemodel EUROMOD (Hufkens et al., 2016). Het totale netto beschikbaar inkomen wordt bekomen door het groeipakket (inclusief de sociale toeslag en schooltoeslag indien van toepassing), de bijdragen aan de sociale zekerheid en de betaling of teruggave van de personenbelasting te verrekenen met het bruto inkomen. We veronderstellen dat dit netto besteedbaar inkomen de enige bron van inkomsten is voor dit gezin.

Hierboven legden we reeds uit hoe we voor het bepalen van de minimale kostprijs van goederen en diensten binnen de referentiebudgetten steeds op zoek gaan naar de laagste prijzen die tegelijk haalbaar en aanvaardbaar zijn. Er zijn echter enkele specifieke goederen en diensten, namelijk sociale huurwoningen en een groot deel van de gesubsidieerde kinderopvanginitiatieven, waarvan de prijs volgens de geldende wetgeving wordt bepaald op basis van het gezinsinkomen. De sociale huurprijs wordt volgens het kaderbesluit sociale huur¹ berekend aan de hand van het gezinsinkomen, de gezinssamenstelling en kenmerken van de sociale woning. De meerderheid van de voorschoolse kinderen die gebruik maken van formele kinderopvang zitten in een opvanglocatie waar men inkomenstarieven² hanteert (Kind en Gezin, 2020). Daarom gebruiken we in deze twee gevallen het gesimuleerde netto belastbaar gezinsinkomen om de minimale kostprijs te berekenen die de betreffende typegezinnen effectief zouden moeten betalen.

Omdat alleenstaande ouders vaak (maar niet altijd) alimentatie ontvangen voor kinderen, tonen we het netto besteedbaar inkomen van deze gezinstypes zonder en met alimentatie. We veronderstellen dat de kinderen voltijds inwonen bij de alleenstaande ouder. De wetgeving (artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek) bepaalt dat iedere ouder naar evenredigheid van diens middelen voor de kinderen hoort te zorgen. We veronderstellen dat de inkomens van beide ouders even hoog zijn. Op basis hiervan bepalen we het richtbedrag voor alimentatie door van de minimale kost van kinderen zoals berekend op basis van de referentiebudgetten, de financiële voordelen voor kinderen ten laste (het groeipakket en de fiscale voordelen) af te trekken en het resterend bedrag te halveren³.

¹ Op basis van de geldende regelgeving in 2020: Het besluit van de Vlaamse Regering tot reglementering van het sociale huurstelsel ter uitvoering van titel VII van de Vlaamse Wooncode (VWC), beter gekend als het Kaderbesluit Sociale Huur. Sinds 1 januari 2021 is bovenstaande wetgeving opgeheven. Alle wetgeving aangaande wonen is gebundeld in een nieuwe Vlaamse codex wonen van 2021 en het besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van de Vlaamse codex wonen van 2021.

² Gezinnen met een laag inkomen maken aanspraak op een individueel verminderd tarief (IVT). Gezinnen met een leefloon, langdurig werklozen & minimumloon hebben recht op het standaard minimumtarief van 5,32 EUR/dag (2020). Wanneer gezinnen geen aanspraak kunnen maken op het minimumtarief (bv. gezinnen met een minimum invaliditeitsuitkering betalen een iets hoger bedrag in het geval dit wordt berekend op basis van het belastbaar inkomen op hun aanslagbiljet) of geen plaats hebben in een opvanglocatie waar het IVT van toepassing is, zullen zij in werkelijkheid een hoger bedrag betalen.

³ We hielden hierbij geen rekening met de vermindering van het belastbaar inkomen van de ouder die alimentatie betaalt ten belope van 80% van de kinderalimentatie, aangezien men hiervan niet altijd kan genieten.

3.2 Minimuminkomens voor beroepsbevolking

We onderzochten de doeltreffendheid van de minimuminkomens voor volwassenen op beroepsactieve leeftijd die een inkomen verwerven uit arbeid, sociale zekerheid en sociale bijstand.

De absolute ondergrens voor het inkomen uit arbeid is in België vastgelegd door het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI). In dit rapport onderzoeken we de doeltreffendheid van het GGMMI van voltijds werkende werknemers van 18 jaar of ouder met 12 maanden werkervaring. We veronderstellen dat de hypothetische huishoudens éénverdienersgezinnen zijn: het GGMMI van één volwassene is de enige bron van inkomsten. Voor deze groep is een doeltreffend GGMMI essentieel. Deze werknemers bevinden zich vaak in een zwakke arbeidsmarktpositie waardoor overstappen naar een beter betaalde job moeilijk is. Werknemers die voltijds werken onder een arbeidsovereenkomst hebben minstens recht op een GGMMI met uitzondering van studentcontracten. Individuele sectoren kunnen hogere minimumlonen vastleggen.

Als iemand ongewild werkloos is, ontvangt die persoon een werkloosheidsuitkering. De hoogte van de werkloosheidsuitkering is afhankelijk van de gezinstoestand, het laatst verdiende loon en de werkervaring. De Belgische werkloosheidsuitkering is degressief (begrensd door een minimum) met de bedoeling mensen te stimuleren om opnieuw aan het werk te gaan. Wij analyseren de doeltreffendheid van de minimum werkloosheidsuitkering van een gezinshoofd dat 12 maanden werkloos is en 12 maanden (38 uur/week) werkervaring heeft.

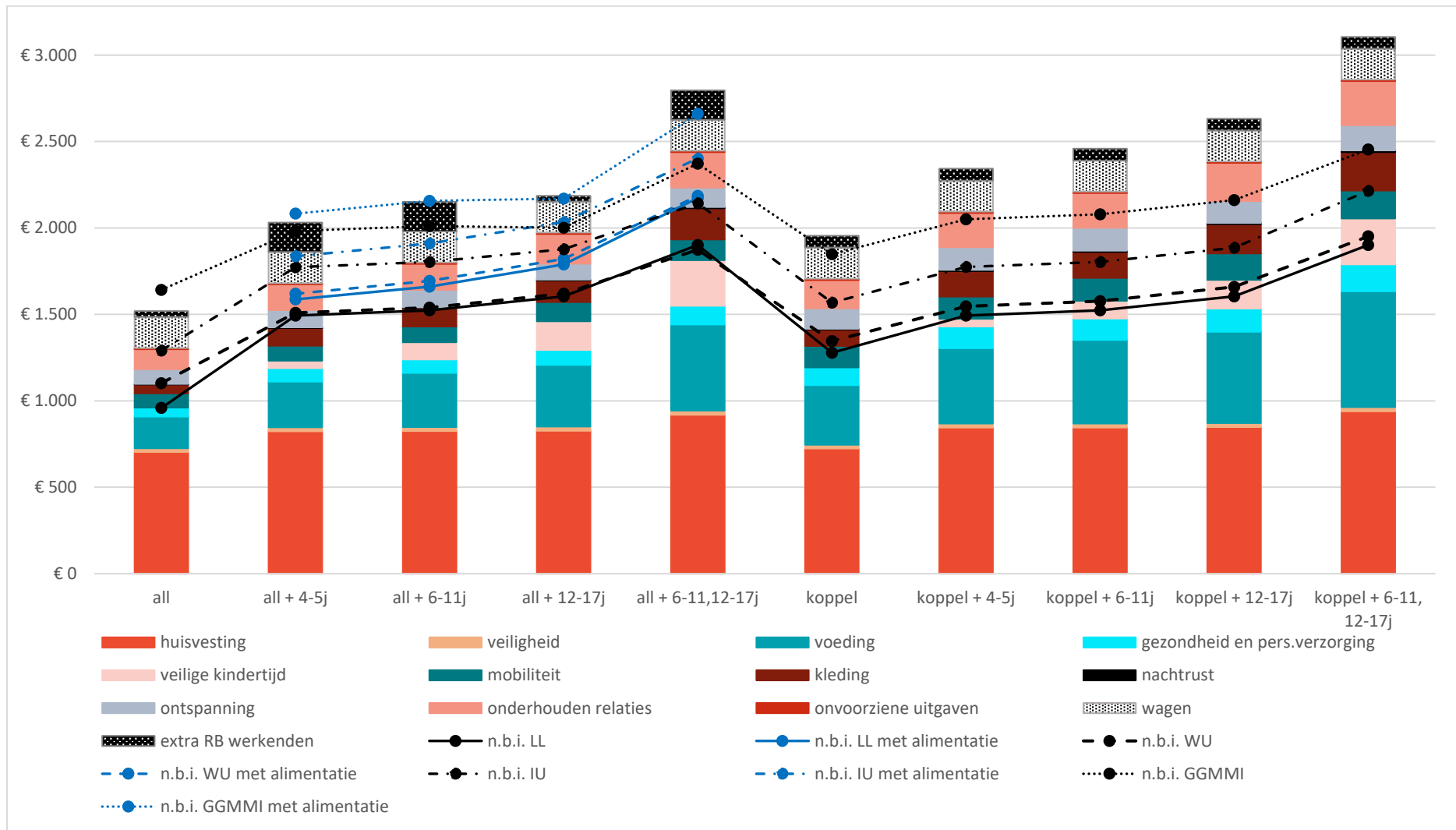
Indien een werknemer arbeidsongeschikt is omwille van ziekte, heeft deze recht op een uitkering. Tijdens het eerste jaar ontvangt deze persoon een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Na 12 maanden wordt dit vervangen door een invaliditeitsuitkering, berekend als percentage van het bruto dagloon (65% met gezinslast, 55% als alleenstaande en 40% als samenwonende) en gebonden aan minima en maxima. In dit rapport analyseren we de doeltreffendheid van de minimum invaliditeitsuitkering na 12 maanden volledige arbeidsongeschiktheid.

Gezinnen die over onvoldoende bestaansmiddelen beschikken om menswaardig te leven kunnen een leefloon aanvragen bij het OCMW. Het OCMW onderzoekt als laatste vangnet de bestaansmiddelen van het gezin en oordeelt op basis hiervan of het gezin in aanmerking komt voor een leefloon. De bedragen van het leefloon zijn enkel afhankelijk van de gezinssituatie (samenwonende, alleenstaande of gezinshoofd) van de aanvrager en vastgelegd in federale wetgeving (wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie).

Figuur 2 toont de doeltreffendheid van de vier minimuminkomens door het referentiebudget voor niet-werkende gezinnen die een private woning huren te vergelijken met het netto besteedbaar inkomen uit de minimum invaliditeitsuitkering, de minimum werkloosheidsuitkering en het leefloon. De doeltreffendheid van het GGMMI analyseren we door een vergelijking te maken met het referentiebudget voor werkende gezinnen⁴ die een private woning huren. Voor alleenstaande ouders wordt de doeltreffendheid weergegeven zonder (zwarte lijnen) en met (blauwe lijnen) kinderalimentatie van de ex-partner. De grafiek toont aan dat de minimuminkomens voor de beroepsbevolking meestal onvoldoende zijn om maatschappelijke participatie mogelijk te maken.

⁴ Het referentiebudget voor werkenden veronderstelt één werkend gezinslid en verschilt als volgt voor alleenstaande ouders: een extra doktersbezoek in de gezondheidskorf, een iets hoger kledingbudget, een extra budget voor het onderhouden van relaties met collega's, een iets lager energiebudget en een budget voor voltijdse kinderopvang. Voor tweeoudergezinnen met één werkend gezinslid hebben we, net als voor niet-werkende gezinnen, één dag per week kinderopvangkosten in rekening genomen. Toch zijn er verschillende situaties denkbaar waarbij meer kinderopvang ook voor hen is aangewezen. In dat geval, zal de noodzakelijke kost voor deze gezinnen gevoelig verhogen.

Figuur 2 Doeltreffendheid van het leefloon (LL), de minimum werkloosheidsuitkering (WU), de minimum invaliditeitsuitkering (IU) en het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI) voor gezinnen die een private woning huren (n.b.i.: netto besteedbaar inkomen) (2020)

Het netto besteedbaar inkomen uit een leefloon en een minimum werkloosheidsuitkeringen liggen voor alle gezinstypes zeer dicht bij elkaar. Het netto besteedbaar inkomen uit een minimum invaliditeitsuitkering is substantieel hoger. We moeten hierbij opmerken dat één van de assumpties van de referentiebudgetten, met name dat alle gezinsleden over een goede gezondheid beschikken, niet geldt wanneer een gezinslid een invaliditeitsuitkering ontvangt. Door de extra gezondheidsuitgaven zijn de noodzakelijke uitgaven voor deze gezinnen in de meeste gevallen hoger dan deze opgenomen in de referentiebudgetten. Op basis van de MEqIn-data (Maniquet et al., 2019) schatten we de extra gezondheidsuitgaven voor mensen met een langdurige ziekte op 16,56 EUR per maand voor een man en 23,29 EUR per maand voor een vrouw in 2020. Deze extra noodzakelijke uitgaven zijn niet opgenomen in bovenstaande grafiek maar verminderen de doeltreffendheid van de invaliditeitsuitkering slechts in beperkte mate (tussen de 1% en 3%).

Indien het gezin een wagen nodig heeft (bv. voor woon-werkverkeer) is het netto besteedbaar inkomen uit een leefloon of een minimum werkloosheidsvergoeding voor geen enkel van de typegezinnen voldoende om menswaardig te leven. Ook de minimum invaliditeitsuitkering waarborgt voor geen enkel van de hypothetische huishoudens een menswaardig inkomen, zelfs zonder de extra gezondheidsuitgaven voor langdurig zieken. Wanneer een gezin overschakelt van een inkomen uit een minimum werkloosheidsuitkering naar een inkomen uit een GGMMI, verhoogt het netto besteedbaar gezinsinkomen met 24% (alleenstaande met een kind in het secundair onderwijs) tot 49% (alleenstaande). Evenwel blijft ook het GGMMI voor alle koppels onvoldoende om menswaardig te leven. Enkel het GGMMI voor alleenstaanden zonder kinderen en alleenstaanden met één jong kind (kleuter of lager onderwijs) die alimentatie ontvangen is toereikend als deze gezinnen een wagen nodig hebben. Dit toont aan dat éénverdienersgezinnen met een laag loon een kwetsbare groep vormen binnen de werkenden.

De noodzaak aan een eigen wagen heeft een grote impact op het budget. Indien een gezin geen eigen wagen nodig heeft, stijgt de doeltreffendheid van de minimuminkomens. Een eigen wagen heeft immers een maandelijks minimale nettokost van 179,65 EUR⁵. Toch blijven ook voor deze gezinnen de netto beschikbare inkomens uit leefloon en een minimum werkloosheidsuitkering onvoldoende om menswaardig te kunnen leven. Een minimum invaliditeitsuitkering is enkel voldoende voor alleenstaanden met één kind. Voor koppels zonder eigen wagen is het GGMMI enkel toereikend wanneer er geen kinderen in het gezin zijn. Een overzicht van de absolute verschillen tussen het netto besteedbaar inkomen en het overeenkomstig referentiebudget private huur (zonder wagen) voor de diverse gezinstypes is opgenomen in bijlage 1.

Het tekort om te komen tot een menswaardig inkomen is voor koppels met kinderen groter in vergelijking met een alleenstaande met hetzelfde aantal kinderen van dezelfde leeftijd, zelfs indien de alleenstaande ouder geen alimentatie ontvangt. De brutobedragen voor een leefloon, minimum werkloosheidsuitkering en invaliditeitsuitkering zijn gelijk voor elk gezinshoofd, onafhankelijk van het aantal gezinsleden ten laste van het gezinshoofd. Zo heeft een koppel met een kind in het lager onderwijs en het secundair onderwijs dat een leefloon ontvangt, een netto besteedbaar inkomen van 1.901,77 EUR. Dit is exact evenveel als een alleenstaande ouder met een kind in het lager onderwijs en het secundair onderwijs die geen alimentatie ontvangt. Hierdoor is het maandelijks tekort van het koppel aanzienlijk groter dan voor de alleenstaande ouder: 956,13 EUR ten opzichte van 545,36 EUR indien de alleenstaande ouder geen alimentatie ontvangt en 273,94 EUR indien de alleenstaande ouder wel alimentatie ontvangt.

Het verschil tussen het betreffende referentiebudget en het netto besteedbaar inkomen neemt toe met de leeftijd van de kinderen. Voor een koppel (zonder wagen) met kleuter waarvan één volwassene

⁵ We berekenen de extra kost van een bescheiden tweedehandswagen die maximaal 10.000 km per jaar rijdt.

werkt aan een GGMMI bedraagt het maandelijks tekort 113,58 EUR. Dit tekort loopt verder op wanneer dit kind ouder is: 199,25 EUR voor een kind in de lagere school en 292,03 EUR voor een kind in het secundair onderwijs. Dit duidt erop dat het groeipakket onvoldoende is om de toenemende uitgaven van ouder wordende kinderen op te vangen. Een meer nauwkeurige vergelijking tussen de minimaal noodzakelijke uitgaven voor kinderen (zoals opgenomen in de referentiebudgetten private huur) en het groeipakket en de fiscale voordelen verbonden aan kinderen, bevestigen dit (zie tabel 1). Omwille van het beperkt inkomen ontvangen deze gezinnen de sociale toeslag en de maximale schooltoeslag van het groeipakket. De fiscale voordelen verbonden aan kinderen worden berekend door het verschil te nemen in de netto maandelijks inkomsten tussen een alleenstaande met kinderen en een alleenstaande zonder kinderen die eenzelfde bruto-inkomen ontvangen. Ondanks de sociale toeslag en maximale schooltoeslag van het groeipakket en de fiscale voordelen, blijft dit onvoldoende om de minimaal noodzakelijke uitgaven van kinderen op te vangen. Het absoluut verschil is groter bij alleenstaande ouders die werken aan een GGMMI omdat zij meer beroep doen op kinderopvang in vergelijking met een niet-werkende alleenstaande ouder. Het absoluut tekort neemt toe met de leeftijd van het kind, wat erop wijst dat de leeftijdstoelagen en het toenemend bedrag van de schooltoeslag voor oudere kinderen in het groeipakket, onvoldoende zijn om de minimale uitgaven van kinderen te dekken.

Tabel 1 Vergelijking van de minimaal noodzakelijke uitgaven voor kinderen van alleenstaande ouders zoals opgenomen in de referentiebudgetten private huur (niet werkenden en werkenden) en de inkomsten uit het groeipakket en de fiscale voordelen verbonden aan kinderen (2020)

	Alleenstaande ouder - leefloon		Alleenstaande ouder - het GGMMI	
	Absoluut verschil*	Kosten-dekkingsgraad**	Absoluut verschil*	Kosten-dekkingsgraad**
2-3 jarige	-€ 155,06	53%	-€ 192,35	56%
4-5 jarige	-€ 187,52	51%	-€ 201,89	63%
6-11 jarige	-€ 276,70	45%	-€ 291,27	56%
12-17 jarige	-€ 368,57	46%	-€ 337,01	52%
2-3, 4-5 jarigen	-€ 156,52	74%	-€ 255,34	70%
4-5, 6-11 jarigen	-€ 266,26	65%	-€ 347,55	65%
6-11, 12-17 jarigen	-€ 542,84	53%	-€ 576,68	56%

* Absoluut verschil: (groeipakket + fiscale voordelen kinderen) – minimale kost van kinderen

** Kostendekkingsgraad: (groeipakket + fiscale voordelen) / minimale kost van kinderen

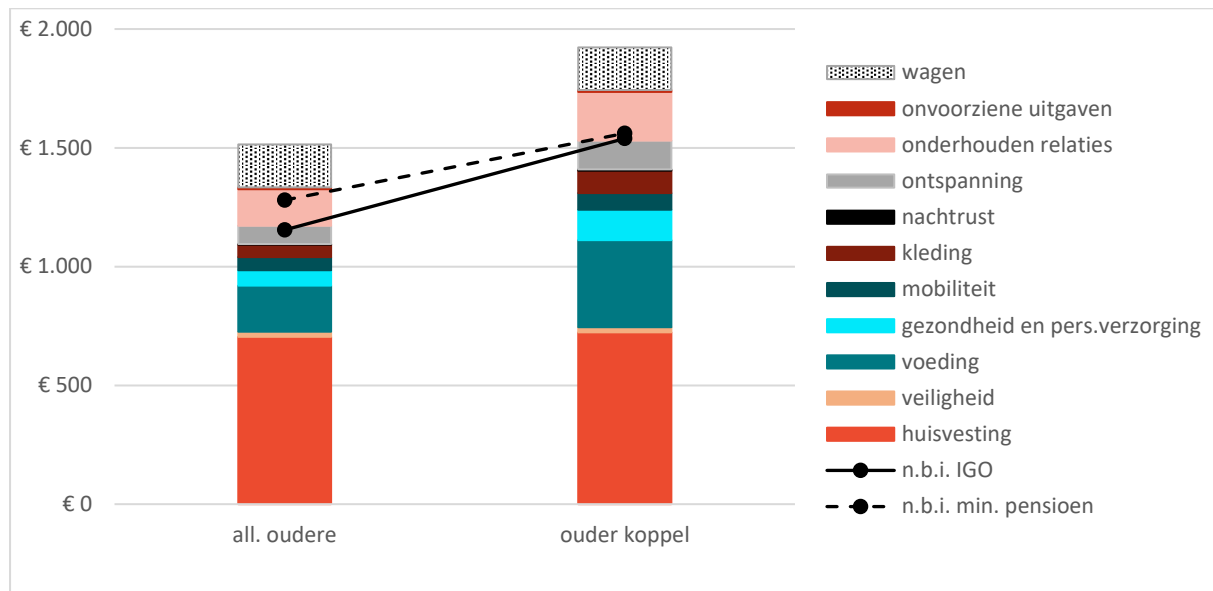
Noot: 2-3 jarige is een voorschools kind en ontvangt daarom geen kleutertoeslag

3.3 Minimuminkomens voor ouderen

Wanneer burgers de leeftijd van 65 jaar bereiken worden zij niet langer verwacht om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Mensen die gedurende hun actieve leeftijd hebben gewerkt, hebben recht op een pensioen. De hoogte van dit pensioen is afhankelijk van de hoogte van het loon tijdens de loopbaan, de tewerkstellingsgraad, eventuele inactiviteitsperiodes, de gezinssituatie en het statuut (werknemers of zelfstandige). In dit rapport analyseren we het minimumpensioen van een werknemer voor een volledige loopbaan (45 jaar). Indien een 65-plusser niet over voldoende middelen beschikt, kan die een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) aanvragen. Net zoals bij een leefloon zal er eerst

een sociaal onderzoek plaatsvinden. De hoogte van het IGO is verschillend voor een alleenstaande of samenwonende.

Figuur 3 Doeltreffendheid van de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) en het minimumpensioen voor werknemers in de private sector voor ouderen die een private woning huren (2020)

Bovenstaande figuur toont aan dat het netto beschikbaar inkomen uit zowel de IGO als het minimumpensioen voor werknemers onvoldoende is om menswaardig te leven voor alleenstaande ouderen en oudere koppels, ook indien het gezin geen eigen wagen nodig heeft. Bovendien is het netto beschikbaar inkomen uit het minimumpensioen voor ouderen niet veel hoger dan het netto beschikbaar inkomen uit de IGO: 125 EUR voor een alleenstaande oudere en 21 EUR voor een ouder koppel.

3.4 De impact van bijkomende sociale voordelen op de doeltreffendheid van de minimuminkomens

De doeltreffendheid van de minimuminkomens is niet enkel afhankelijk van de hoogte van het inkomen, maar ook van de kostprijs van noodzakelijke goederen en diensten. Doorheen de jaren creëerden diverse overheden en bedrijven sociale voordelen die tot doel hebben deze uitgaven te verminderen voor kwetsbare gezinnen. Het bekendste en meest invloedrijke sociale voordeel is het toekennen van sociale huurwoningen voor gezinnen met een laag inkomen. Daarnaast hebben kwetsbare gezinnen onder bepaalde voorwaarden ook recht op allerlei kleinere sociale voordelen, zoals sociale tarieven voor energie en water en de verhoogde tegemoetkoming in de gezondheidszorg. Tijdens de coronacrisis zijn er twee bijkomende premies in het leven geroepen die we ook meenemen in de analyse. Om de impact van sociale voordelen op de doeltreffendheid van de minimuminkomensbescherming in rekening te nemen vertrekken we van veelvoorkomende sociale voordelen waarvoor de besproken typegezinnen in aanmerking komen (zie Tabel 2).

Tabel 2 Lijst van veelvoorkomende sociale voordelen waar gezinnen met een minimuminkomen onder bepaalde voorwaarden recht op hebben (2020)

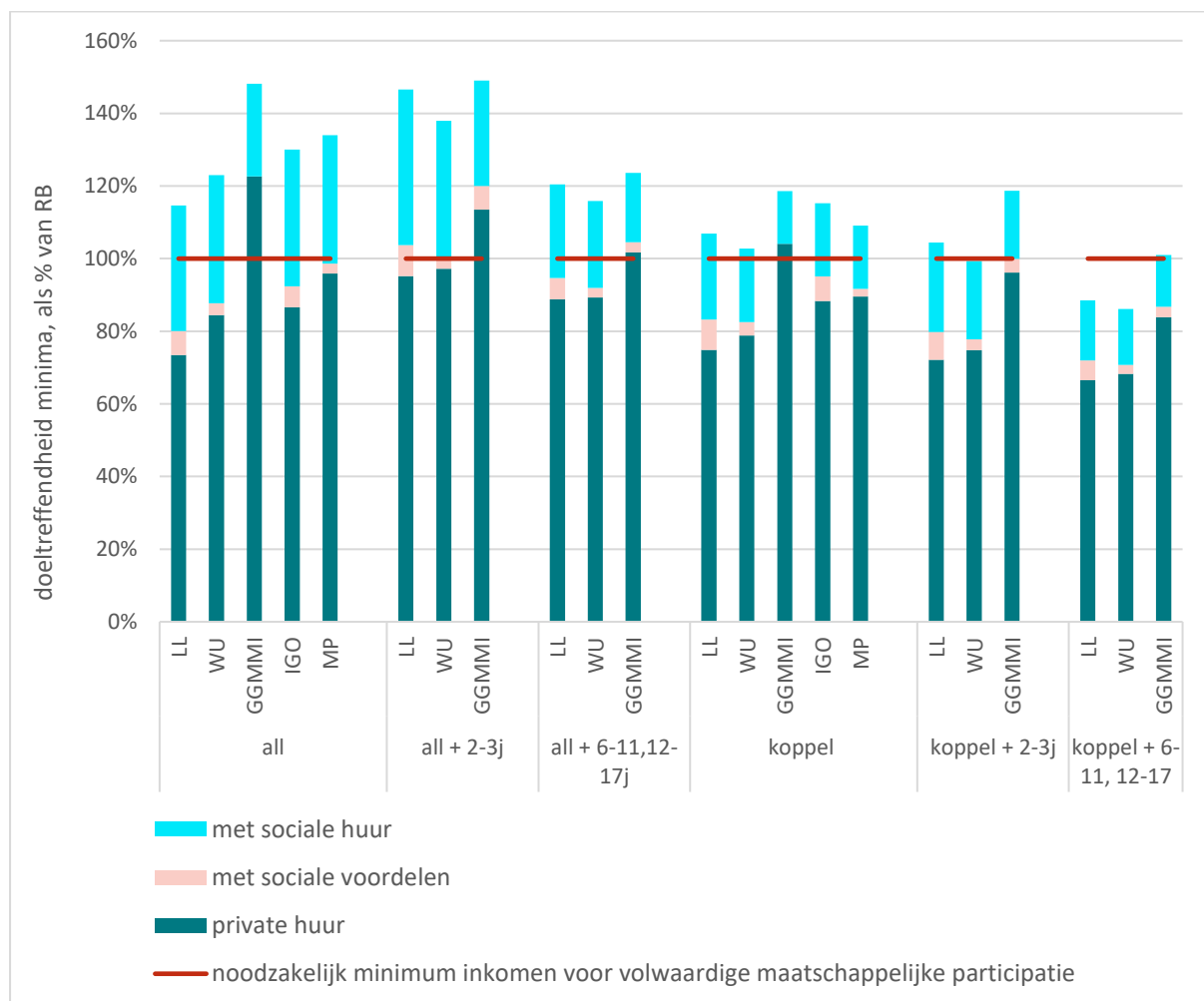
Sociaal voordeel	Voorwaarden	Leefloon/ IGO	Minimum werkloosheids- uitkering	GGMMI gezin met kinderen	GGMMI gezin zonder kinderen	Minimum- pensioen
Sociale huur	inkomensgrens	x	x	x	x	x
Huurpremie	inkomensgrens + 4j wachtlijst sociale woning + kwaliteitsnormen woning + max huurprijs	x	x	x	x	x
<i>Sociaal tarief elektr. en aardgas</i>	<i>sociale uitkering*</i>	x				
Stookoliefonds	– inkomensgrens VT – schuldoverlast + factuur niet kunnen betalen	x	x	x		x
<i>Soc. correctie VL energieheffing</i>	<i>sociale uitkering*</i>	x				
<i>Kortingsbon energiezuinige app.</i>	<i>sociale uitkering*</i>	x				
<i>Sociaal tarief leidingwater</i>	<i>sociale uitkering*</i>	x				
Verhoogde tegemoetkoming gezondheidszorg (VT)	– <i>sociale uitkering*/wees/NBMV</i> – inkomensgrens	x	x	x		x
Korting Vlaamse zorgpremie	VT	x	x	x		x
Korting De Lijn	– leefloon/IGO/LOI/VT	x	x	x		x
Sociaal tarief telefonie en internet	– Leefloon – 65+ of >66% handicap + inkomensgrens VT	x				x
Vrijstelling provinciebelasting	– Leefloon/VT	x	x	x		x
OCMW tarief/uitzonderlijk tarief kinderopvang (<3j)	– pleegkind/vluchteling/OCMW bepaalt – werkend >19u/week + inkomensgrens	x		x (éénouder-gezin)	nvt	nvt
Coronapremie	Leefloon/IGO/persoon met handicap	x				
Coronatoeslag groeipakket	inkomensgrens	x	x	x	nvt	nvt

*sociale uitkering = personen die een leefloon (of equivalent), IGO, een tegemoetkoming/toelage voor personen/kinderen met een handicap of een zorgbudget voor ouderen ontvangen.

Noot: De *cursief gedrukte* maatregelen worden automatisch toegekend. Bovenstaande lijst van sociale voordelen is niet exhaustief, aangezien niet alle maatregelen betrekking hebben op de goederen en diensten in de referentiebudgetten en niet alle maatregelen konden worden vertaald in concrete bedragen voor de gezinstypes (bv. door regionale/lokale variatie, beperkt bereik,...)

Wanneer gezinnen al hun sociale rechten uitputten, en daarbij de kans hebben om een sociale woning te huren, krijgen ze een stuk meer financiële ademruimte. Figuur 4 toont de impact van sociale huur en veelvoorkomende sociale voordelen (m.u.v. de huurpremie) op de doeltreffendheid van het leefloon, de minimum werkloosheidsuitkering, het GGMMI, de inkomensgarantie voor ouderen en het minimumpensioen voor werknemers voor gezinnen die geen eigen wagen bezitten.

Figuur 4 Het effect van sociale huur en sociale voordelen (met uitzondering van de huurpremie) op de doeltreffendheid van het leefloon (LL), de minimum werkloosheidsuitkering (WU), het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI), de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) en het minimumpensioen (MP) voor gezinnen zonder eigen wagen. Het netto beschikbaar inkomen houdt rekening met het bruto-inkomen, het groeipakket, de personenbelasting en kinderalimentatie (2020)

Wanneer we ervan uitgaan dat gezinnen alle sociale voordelen opnemen waarop ze recht hebben, maar een private woning huren, zien we dat een leefloon of minimum werkloosheidsuitkering voor eenoudergezinnen met jonge kinderen wel net volstaat om een menswaardig leven te kunnen leiden. Voor alle andere typegezinnen met een leefloon of minimum werkloosheidsuitkering, alsook voor ouderen met een IGO of minimumpensioen, maken de verschillende sociale tarieven onvoldoende verschil. Wanneer gezinnen bovenop alle sociale voordelen ook het geluk hebben een sociale woning te kunnen huren, zullen de minimuminkomens in de meeste hypothetische situaties (nipt) voldoende zijn om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving. Maar zelfs in deze situatie, blijven de minimuminkomens te laag voor koppels met kinderen in het lager of secundair onderwijs die leven van een leefloon of minimum werkloosheidsuitkering.

Omdat de sociale voordelen zijn gekoppeld aan specifieke voorwaarden zoals inkomensgrenzen of sociale zekerheidsuitkeringen, hebben niet alle gezinnen met een minimuminkomen recht op alle voordelen (zie Tabel 2 voor meer informatie over de toekenningsvoorwaarden). Dit kan een impact hebben op de financiële prikkels om toe te treden tot de arbeidsmarkt. De sociale tarieven voor elektriciteit, aardgas en water, en ook de coronapremie, worden automatisch toegekend maar enkel aan gezinnen met een leefloon, IGO of tegemoetkoming met een handicap⁶. De impact van sociale voordelen is dus minder groot voor werklozen, werkende gezinnen met een GGMMI en ouderen met een minimumpensioen (zie bijlage 2). Zo kan een gezin dat een leefloon krijgt tussen 108 en 214 EUR per maand besparen wanneer het alle sociale voordelen (m.u.v. sociale woning en huurpremie) uitput. Een gezin dat een minimum werkloosheidsuitkering ontvangt kan tussen de 48 en 98 EUR per maand besparen. Voor een gezin dat één GGMMI heeft bedraagt het totaal van deze sociale voordelen 0 tot 98 EUR per maand. De inkomensgrenzen die gebruikt worden om te bepalen of gezinnen aanspraak maken op sociale huur of de verhoogde tegemoetkoming, liggen wel hoog genoeg om de meeste gezinnen met een minimuminkomen op de arbeidsmarkt te omvatten. Maar eenverdieners zonder kinderen met een GGMMI vallen boven de inkomensgrenzen van de verhoogde tegemoetkoming, waardoor ze de meeste sociale voordelen niet kunnen opnemen.

In deze oefening vertrekken we van de veronderstelling dat de rechthebbende gezinnen goed zijn geïnformeerd over al hun sociale rechten, dat ze tijd en energie kunnen besteden aan het opzoeken en aanvragen van de verschillende tegemoetkomingen en dat de uitkerende instellingen en organisaties toegankelijk zijn voor iedereen. Het is belangrijk te vermelden dat deze veronderstellingen zeker niet altijd realistisch zijn. Verschillende sociale tarieven worden niet automatisch toegekend, waardoor gezinnen ze niet altijd opnemen (Buysse et al., 2017; Van Mechelen & Janssens, 2017; Vinck et al., 2019). Een bijkomende drempel is dat het aanbod uit uiteenlopende hoeken komt, van telefoon- en drinkwatermaatschappijen tot OCMW's en ziekenfondsen met verschillende voorwaarden en inkomensgrenzen. Hierdoor wordt het landschap erg onoverzichtelijk en complex.

Figuur 4 toont dat een verminderde huisvestingskost de grootste impact heeft op de doeltreffendheid van de minimuminkomens. Maar de wachtlijsten voor een sociale woning zijn lang en blijven toenemen⁷. Als gezinnen vier jaar ononderbroken op de wachtlijst staan en aan de voorwaarden voldoen, krijgen ze een maandelijkse huurpremie. In 2020 bedroeg deze 151 EUR met een extra bedrag van 25 EUR per persoon ten laste. Dit heeft een minder groot effect dan het voordeel om een sociale woning te kunnen huren, maar kan toch al een wezenlijk verschil maken voor gezinnen in armoede.

⁶ Personen die recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming en een contract hebben afgesloten als residentiële afnemer van elektriciteit en aardgas hebben van 1 februari 2021 tem 31 december 2021 tijdelijk recht op het sociaal tarief (FOD Economie, 2021).

⁷ Op 31 december 2020 waren er 169.096 unieke kandidaat-huurders voor een sociale huurwoning. Op 31 december 2019 waren dit er 153.510 (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen, 2021).

4 DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Het kunnen beschikken over een toereikend inkomen is essentieel om armoede te bestrijden. Een tekort aan inkomen heeft immers een negatieve impact op andere levensdomeinen en veroorzaakt psychosociale problemen die maken dat mensen moeilijk uit hun armoedesituatie kunnen ontsnappen (Haushofer & Fehr, 2014; Steunpunt tot bestrijding van armoede, 2020). Politici kunnen monetaire armoede bestrijden door een adequate minimuminkomensbescherming te organiseren. In dit rapport onderzoeken we de doeltreffendheid van de minimuminkomens in Vlaanderen voor 2020 door de netto besteedbare inkomens (gesimuleerd via EUROMOD) te vergelijken met de referentiebudgetten voor hypothetische huishoudens. Het gebruik van de referentiebudgetten als benchmark heeft als voordeel dat er niet enkel rekening wordt gehouden met de hoogte van het inkomen maar ook met de uitgaven van noodzakelijke goederen en diensten om volwaardig aan de maatschappij deel te kunnen nemen.

Onze analyse toont aan dat de netto besteedbare inkomens uit sociale bijstand (leefloon en IGO) voor geen enkel gezinstype voldoende zijn om menswaardig te kunnen leven wanneer een gezin een private woning huurt. De beslissing van de federale overheid om deze uitkeringen te verhogen met 10,75% (Minister van Pensioenen en Maatschappelijke Integratie, 2020) bovenop de indexaanpassingen overheen een periode van vier jaar (tussen 2021 en 2024), zal de doeltreffendheid verbeteren. Voor bepaalde gezinstypes is de kloof tussen het netto besteedbaar inkomen uit sociale bijstand en een menswaardig inkomen groot. Zo bedraagt het netto besteedbaar inkomen uit het leefloon slechts 73% van het referentiebudget voor een alleenstaande die een private woning huurt. De voorziene stijging zal onvoldoende zijn om voor elk gezin dat leeft van sociale bijstand een menswaardig inkomen te garanderen. Bovendien is het netto besteedbaar inkomen uit de minimum werkloosheidsuitkering, indien dit het enige gezinsinkomen is, voor vele gezinstypes even ontoereikend is als het leefloon. Wil men de gelaagdheid van onze sociale bescherming behouden, dan zal de minimum werkloosheidsuitkering de komende jaren minstens evenveel moeten stijgen als de sociale bijstand.

De ontoereikendheid is het grootst voor koppels voor wie het minimuminkomen de enige bron van inkomsten is. Zelfs indien één gezinslid werkt aan het GGMMI, is dit voor bijna alle koppels onvoldoende om menswaardig te leven, zelfs indien het gezin geen eigen wagen nodig heeft. Toekomstig onderzoek moet uitwijzen welke maatregelen het meest geschikt zijn om deze kwetsbare werkende éénverdienersgezinnen met een GGMMI te ondersteunen en hoe dit zich verhoudt tot beleidsmaatregelen die het netto beschikbaar inkomen van alle lage lonen (zoals bijvoorbeeld een werkbonus) verhogen.

Het groeipakket is een belangrijke bron van inkomsten voor financieel kwetsbare gezinnen met kinderen (zie hiervoor ook bijlage 2). De Vlaamse overheid wil via de sociale toeslag en schooltoeslag kinderarmoede bestrijden (Vlaamse regering, 2019) zodat kinderen in kansarme gezinnen dezelfde ontwikkelingsmogelijkheden krijgen als kinderen in niet-kansarme gezinnen. Tabel 1 toont dat het groeipakket, inclusief sociale toeslag en maximale schooltoeslag, niet kostendekkend is voor financieel kwetsbare gezinnen. Bovendien stijgen de absolute tekorten naarmate de kinderen ouder worden. Verder onderzoek moet uitwijzen welke maatregelen de gewenste effecten realiseren en de grootste impact hebben op het verbeteren van de financiële situatie van deze gezinnen (bijvoorbeeld het verhogen van de sociale toeslag, het verhogen van de schooltoeslag of het verlagen van essentiële uitgaven zoals onderwijs en openbaar vervoer).

Naast het verhogen van het inkomen, heeft ook het verlagen van kosten van noodzakelijke goederen en diensten voor kwetsbare gezinnen een positieve invloed op de doeltreffendheid van de minimuminkomens. Dit rapport toont aan dat het al dan niet kunnen beschikken over een sociale

woning een zeer grote impact heeft. De prijs voor een private huurwoning neemt immers een grote hap uit het budget van financieel kwetsbare gezinnen. Indien een gezin een sociale woning kan huren, stijgt de doeltreffendheid met 14% à 35% voor een gezin dat een leefloon ontvangt en met 13% à 26% voor een éénverdienersgezin met een GGMMI. De impact van de overige sociale voordelen is beperkt (5% à 9% voor een gezin met leefloon) maar maakt voor mensen in armoede desalniettemin een wezenlijk verschil. Onderzoek toont aan dat de non-take up van sociale voordelen aanzienlijk is (Buysse et al., 2017; Van Mechelen & Janssens, 2017; Vinck et al., 2019). Het verder automatiseren van het toekennen van sociale voordelen is daarom essentieel. Bovendien worden sociale voordelen in bepaalde gevallen enkel toegekend aan burgers die een sociale uitkering ontvangen. Gezinnen met een minimum werkloosheidsuitkering en GGMMI mislopen deze sociale voordelen. Dit zorgt ervoor dat de doeltreffendheid van de minimum werkloosheidsuitkering voor vele hypothetische gezinnen lager is dan het leefloon wanneer de sociale voordelen in rekening worden gebracht (zie bijlage 2). Het toekennen van sociale voordelen op basis van de hoogte van het inkomen hier een oplossing bieden. Toekomstig onderzoek over de impact van bijkomende kostenverlagende maatregelen van noodzakelijke goederen en diensten die een groot aandeel hebben in het budget van lage inkomensgezinnen (zoals onderwijs, voeding of mobiliteit) kan inspirerend zijn voor politici van verschillende beleidsniveaus die zich samen willen inzetten voor een effectief armoedebestrijdingsbeleid.

In dit rapport gebruiken we de referentiebudgetten als benchmark om de doeltreffendheid van de minimuminkomens te evalueren. Referentiebudgetten vertegenwoordigen een financiële ondergrens van het inkomen dat een hypothetisch gezin nodig heeft om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Voor de berekening ervan worden een aantal assumpties gemaakt (bijvoorbeeld alle gezinnen verkeren in goede gezondheid en wonen in kwaliteitsvolle woningen) waaraan vaak niet is voldaan, in het bijzonder niet voor gezinnen in armoede. Hierdoor is het noodzakelijk inkomen om menswaardig te kunnen leven in de realiteit vaak hoger. Zelfs als de minimuminkomens worden opgetrokken tot op het niveau van de referentiebudgetten zullen gezinnen met bijkomende behoeften (bijvoorbeeld chronisch zieke mensen, gezinnen die noodgedwongen in een energieverblindende woning wonen of mensen die problemen hebben om hun gezinsbudget goed te beheren) nood hebben aan (financiële) steun en begeleiding. Het OCMW is als lokale hulpverstrekker het meest geschikt om deze steun, op maat van iedere cliënt, te bieden. OCMW's geven echter aan over onvoldoende financiële middelen te beschikken om alle behoeftige gezinnen te ondersteunen (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, 2019). Om alle burgers een gelijke toegang tot een menswaardig inkomen te garanderen is het optrekken van de minimuminkomens, het verlagen van de kostprijs van noodzakelijke goederen en diensten en het garanderen van de toegankelijkheid van deze goederen en diensten noodzakelijk. Pas dan kunnen OCMW's hun rol als laatste sociaal vangnet ten volle realiseren.

BIJLAGEN

Bijlage 1 De absolute verschillen tussen de diverse netto besteedbare inkomens en de overeenkomstige referentiebudgetten (niet werkenden of werkenden) private huur voor gezinnen die geen eigen wagen bezitten (2020)

Absoluut verschil tussen het netto besteedbaar inkomen (n.b.i.) en het referentiebudget voor gezinnen die een private woning huren en geen eigen wagen bezitten	all	all + 4-5j	all + 6-11j	all + 12-17j	all + 6-11, 12-17j	koppel	koppel + 4-5j	koppel + 6-11j	koppel + 12-17j	koppel + 6-11, 12-17j
n.b.i. leefloon (LL)	-€ 346,87	-€ 188,37	-€ 277,56	-€ 369,43	-€ 545,36	-€ 428,51	-€ 601,94	-€ 687,43	-€ 780,22	-€ 956,13
n.b.i. LL met alimentatie		-€ 94,61	-€ 139,21	-€ 185,14	-€ 273,94					
n.b.i. min. werkloosheidsuitkering (WU)	-€ 203,22	-€ 172,43	-€ 261,62	-€ 353,49	-€ 572,13	-€ 361,24	-€ 547,67	-€ 633,15	-€ 725,96	-€ 906,24
n.b.i. WU met alimentatie		-€ 61,69	-€ 106,29	-€ 152,22	-€ 261,54					
n.b.i. minimum invaliditeitsuitkering (IU)	-€ 14,10	€ 92,56	€ 3,37	-€ 96,91	-€ 304,72	-€ 139,07	-€ 320,87	-€ 406,35	-€ 499,15	-€ 642,46
n.b.i. IU met alimentatie		€ 154,86	€ 110,27	€ 60,21	-€ 43,96					
n.b.i. GGMMI	€ 303,14	€ 130,13	€ 40,74	-€ 4,99	-€ 244,66	€ 72,45	-€ 113,58	-€ 199,25	-€ 292,03	-€ 471,77
n.b.i. GGMMI met alimentatie		€ 231,08	€ 186,38	€ 163,52	€ 43,68					

Bijlage 2 Impact van de sociale voordelen (m.u.v. sociale woning en huurpremie) op de doeltreffendheid van de minimuminkomens voor 6 hypothetische huishoudens (2020)

alleenstaande	Leefloon*	Minimum werkloosheids- uitkering*	GGMMI*	GGMMI met wagen
bruto inkomen	€ 959	€ 1.103	€ 1.817	€ 1.817
sociale zekerheidsbijdragen	€ 0	€ 0	-€ 36	-€ 36
groeipakket	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
personenbelasting	€ 0	€ 0	-€ 139	-€ 139
n.b.i. zonder sociale voordelen	€ 959	€ 1.103	€ 1.642	€ 1.642
sociale voordelen	€ 108	€ 48	€ 0	€ 0
n.b.i. incl. sociale voordelen	€ 1.067	€ 1.151	€ 1.642	€ 1.642
referentiebudget private huur	€ 1.306	€ 1.306	€ 1.339	€ 1.519
doeltreffendheid zonder sociale voordelen	73%	84%	123%	108%
doeltreffendheid met sociale voordelen	82%	88%	123%	108%

alleenstaande + 2-3 jarige

bruto inkomen	€ 1.296	€ 1.346	€ 1.817	€ 1.817
sociale zekerheidsbijdragen	€ 0	€ 0	-€ 36	-€ 36
groeipakket	€ 143	€ 143	€ 143	€ 143
personenbelasting	€ 34	€ 0	-€ 38	-€ 38
n.b.i. zonder sociale voordelen	€ 1.473	€ 1.489	€ 1.886	€ 1.886
sociale voordelen	€ 134	€ 54	€ 94	€ 94
n.b.i. incl. sociale voordelen	€ 1.607	€ 1.543	€ 1.980	€ 1.980
referentiebudget private huur	€ 1.629	€ 1.629	€ 1.747	€ 1.927
doeltreffendheid zonder sociale voordelen	90%	91%	108%	98%
doeltreffendheid met sociale voordelen	99%	95%	113%	103%

alleenstaande + 6-11, 12-17j

bruto inkomen	€ 1.296	€ 1.346	€ 1.817	€ 1.817
sociale zekerheidsbijdragen	€ 0	€ 0	-€ 36	-€ 36
groeipakket	€ 529	€ 529	€ 529	€ 529
personenbelasting	€ 78	€ 0	€ 62	€ 62
n.b.i. zonder sociale voordelen	€ 1.903	€ 1.875	€ 2.372	€ 2.372
sociale voordelen	€ 151	€ 71	€ 71	€ 71
n.b.i. incl. sociale voordelen	€ 2.054	€ 1.946	€ 2.443	€ 2.443
referentiebudget private huur	€ 2.447	€ 2.447	€ 2.617	€ 2.797
doeltreffendheid zonder sociale voordelen	78%	77%	91%	85%
doeltreffendheid met sociale voordelen	84%	80%	93%	87%

*Voor deze minima berekenen we de doeltreffendheid door de vergelijking te maken met het referentiebudget voor gezinnen die een private woning huren en niet werken (leefloon, minimum werkloosheidsuitkering) of waarvan één volwassene werkt (GGMMI). Deze gezinnen bezitten geen eigen wagen.

koppel	Leefloon*	Minimum werkloosheids- uitkering*	GGMMI*	GGMMI met wagen
bruto inkomen	€ 1.279	€ 1.346	€ 1.817	€ 1.817
sociale zekerheidsbijdragen	€ 0	€ 0	-€ 36	-€ 36
groeipakket	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
personenbelasting	€ 0	€ 0	€ 67	€ 67
n.b.i. zonder sociale voordelen	€ 1.279	€ 1.346	€ 1.848	€ 1.848
sociale voordelen	€ 171	€ 76	€ 0	€ 0
n.b.i. incl. sociale voordelen	€ 1.450	€ 1.422	€ 1.848	€ 1.848
referentiebudget private huur	€ 1.707	€ 1.707	€ 1.776	€ 1.956
doeltreffendheid zonder sociale voordelen	75%	79%	104%	95%
doeltreffendheid met sociale voordelen	85%	83%	104%	95%

koppel + 2-3 jarige

bruto inkomen	€ 1.296	€ 1.346	€ 1.817	€ 1.817
sociale zekerheidsbijdragen	€ 0	€ 0	-€ 36	-€ 36
groeipakket	€ 143	€ 143	€ 143	€ 143
personenbelasting	€ 34	€ 39	€ 105	€ 105
n.b.i. zonder sociale voordelen	€ 1.473	€ 1.528	€ 2.029	€ 2.029
sociale voordelen	€ 197	€ 80	€ 80	€ 80
n.b.i. incl. sociale voordelen	€ 1.670	€ 1.608	€ 2.109	€ 2.109
referentiebudget private huur	€ 2.043	€ 2.043	€ 2.112	€ 2.292
doeltreffendheid zonder sociale voordelen	72%	75%	96%	89%
doeltreffendheid met sociale voordelen	82%	79%	100%	92%

koppel + 6-11, 12-17j

bruto inkomen	€ 1.296	€ 1.346	€ 1.817	€ 1.817
sociale zekerheidsbijdragen	€ 0	€ 0	-€ 36	-€ 36
groeipakket	€ 529	€ 529	€ 529	€ 529
personenbelasting	€ 78	€ 78	€ 143	€ 143
n.b.i. zonder sociale voordelen	€ 1.903	€ 1.953	€ 2.453	€ 2.453
sociale voordelen	€ 214	€ 98	€ 98	€ 98
n.b.i. incl. sociale voordelen	€ 2.117	€ 2.051	€ 2.551	€ 2.551
referentiebudget private huur	€ 2.858	€ 2.858	€ 2.926	€ 3.106
doeltreffendheid zonder sociale voordelen	67%	68%	84%	79%
doeltreffendheid met sociale voordelen	74%	72%	87%	82%

*Voor deze minima berekenen we de doeltreffendheid door de vergelijking te maken met het referentiebudget voor gezinnen die een private woning huren en niet werken (leefloon, minimum werkloosheidsuitkering) of waarvan één volwassene werkt (GGMMI). Deze gezinnen bezitten geen eigen wagen.

REFERENTIES

- Atkinson, A. B., Cantillon, B., Marlier, E., & Nolan, B. (2002). *Social Indicators: the EU and Social Inclusion*. Oxford University Press.
- Buysse, L., Goedemé, T., Van der Heyden, M., Van Mechelen, N., Janssens, J., De Spiegeleer, T., & Nisen, L. (2017). De automatische toekenning van rechten in de Belgische sociale bescherming. Stand van zaken en kritische reflectie. In *Armoede in België. Jaarboek 2017*. (pp. p. 73-99).
- Cambois, E., Brønnum-Hansen, H., Hayward, M., & Nusselder, W. J. (2020). Monitoring Social Differentials in Health Expectancies. In *International Handbook of Health Expectancies* (pp. 45-66). Springer.
- Cantillon, B. (2018). De nieuwe ongelijkheidsgolf, gevaren en remedies. *De Gids Op Maatschappelijk Gebied*, 109(4), 27-43.
- Cantillon, B., Van Mechelen, N., Frans, D., & Schuerman, N. (2014). Het glazen plafond van de actieve welvaartsstaat: twee decennia ongelijkheid, armoede en beleid in België. *Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Universiteit Antwerpen*(02).
- Coene, J., & Raeymaeckers, P. (2018). Een blik op het armoedebeleid in Vlaanderen en België. In *Armoede en sociale uitsluiting Jaarboek 2018* Universitaire stichting voor armoedebestrijding (USAB).
- Collado, D., Cantillon, B., Van den Bosch, K., Goedemé, T., & Vandellannoote, D. (2017). *The end of cheap talk about poverty reduction: the cost of closing the poverty gap while maintaining work incentives*.
- Council of the European Communities. (1975). *Council Decision of 22 July 1975 concerning a programme of pilot schemes and studies to combat poverty*. Publications Office of the European Union.
- Doyal, L., & Gough, I. (1991). *A Theory of Human Need*. Macmillan Education LTD.
- FOD Economie. (2021). *Sociaal tarief voor elektriciteit en/ of aardgas*. Retrieved from <https://economie.fgov.be/nl/themas/energie/energieprijzen/sociaal-tarief/sociaal-tarief-voor>
- Goedemé, T., Penne, T., Hufkens, T., Karakitsios, A., Bernát, A., Simonovits, B., . . .Romaní, J. R. (2017). *What does it mean to live on the poverty threshold? Lessons from reference budgets*.
- Haushofer, J., & Fehr, E. (2014). On the psychology of poverty. *science*, 344(6186), 862-867.
- Hermans, K., Cantillon, B., Delanghe, H., Horemans, J., Marx, I., & Neelen, W. (2020). Het armoedereducerende vermogen van de Belgische sociale zekerheid. Een analyse van het toegenomen armoederisico bij quasi-jobloze huishoudens. In *Een rapport in opdracht van de FOD Sociale Zekerheid*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Hufkens, T., Leventi, C., Rastrigina, O., Manios, K., Van Mechelen, N., Verbist, G., Goedemé, T. (2016). *HHoT: A new flexible Hypothetical Household Tool for tax-benefit simulations in EUROMOD FP7 InGRID project*, Issue.
- Kind en Gezin. (2020). *Het kind in Vlaanderen 2019*. Retrieved from <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/39075>
- Maniquet, F., Schokkaert, E., Cantillon, B., & De Rock, B. (2019). *Measuring equivalent incomes: final report (meqin)*.
- Marx, I., & Horemans, J. (2021). Terug op de sporen. Krijtlijnen voor een sociaal-economische relance. In *Berichten Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Minister van Pensioenen en Maatschappelijke Integratie. (2020). *Omzendbrief betreffende de verhoging van de basisbedragen bedoeld in artikel 14, § 1, wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie - 1 januari 2021*. Retrieved from https://primabook.mi-is.be/sites/default/files/documents/omzendbrief_rmi_2021-2024_verhoging.pdf

- Sen, A. (2005). Human Rights and Capabilities. *Journal of Human Development*, 6(2).
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, b. e. s. u. (2020). *Duurzaamheid en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2018-2019.*
- Storms, B. (2012). *Referentiebudgetten voor maatschappelijke participatie. Doctoraal proefschrift Universiteit Antwerpen. Antwerpen.*
- Storms, B., & Van Den Bosch, K. (2009). Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen. Leuven: Acco.
- Van Mechelen, N., & Janssens, J. (2017). Who is to blame? An overview of the factors contributing to the non-take-up of social rights.
- Van Roy, K., Vyncke, V., Piccardi, C., De Maesschalck, S., & Willems, S. (2018). Diversiteit in gezondheid en gezondheidszorggebruik: analyse van de data uit de Belgische gezondheidsenquête.
- Verbeeck, G., Vanderstraeten, L., & Heylen, K. (2019). Betaalbaarheid en haalbaarheid van duurzaam wonen voor kwetsbare groepen.
- Vinck, J., Lebeer, J., & Van Lancker, W. (2019). Non-take up of the supplemental child benefit for children with a disability in Belgium: A mixed-method approach. *Social Policy & Administration*, 53(3), 357-384.
- Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW). (2021). *Statistieken: kandidaat-huurders.* Retrieved from <https://www.vmsw.be/home/footer/over-sociale-huisvesting/statistieken/kandidaat-huurders-en-kopers>
- Vlaamse regering. (2019). *Vlaamse regering 2019-2024: regeerakkoord.* Vlaamse regering Retrieved from <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>
- Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. (2019). *Memorandum 2019: wat vragen de lokale besturen? VVSG.* Memorandum 2019: wat vragen de lokale besturen? (vvsb.be)
- Vlaamse Woonraad. (2019). *Advies (over) leven in armoede. Het woonverhaal van mensen in armoede. Advies 2019-10/3.10.2019.* Vlaamse Woonraad. Retrieved from https://www.wonenvlaanderen.be/sites/wvl/files/wysiwyg/vwr-wonen_en_armoede.pdf